

trjevati v precepah in konfliktnih z dejanji. Pesnik postaja tako oblikovalec sveta; dejaven, tvoren človek, ki je soodgovoren za usodo planeta. V njem ni dvojnosti, ni ambivalence med akcijo in refleksijo. V družbeni praksi so prav ideološki projekti pogostoma zatočišče verbalnim lažem, ki jih mnogi sprejemajo v taktični pre-

metenosti. Šali jih kritično, z vso neizprosnostjo, zavezan tudi s preteklostjo, klasificira. Edina možnost, ki se kaže Franciju Šaliju, je zgolj v razmerju, v katerem ni razkoraka med besedami in dejanji, v brezkompromisni osebnosti torej, ki ji je notranja odgovornost temelj pristnega, neponarejenega bivanja.

France Režun ODGOVOR NA KRITIKO KNJIGE NAŠI KRAJI

Na kritiko odgovarjam predvsem zaradi bralcev, ki so knjigo večinoma lepo sprejeli.

Ivan Gregorčič je porabil kar nekaj strani za svoje kritično razmišljanje. V prvih uvodnih odstavkih poučuje o pomembnosti kritike in seveda o tem, čemu je kritik, če je dovolj pogumen, da se loti tako nevhvaležnega dela, vse izpostavljen.

Ob tem njegovem razmišljanju bi ga rad spomnil samo na to, da obstajata ustvarjalna in dobronamerna kritika in seveda tudi razdiralna, uničujoča in včasih celo zlonamerna.

Kritik poudarja pomen kritike s prisposodbo o tem, »da mlačnost pomaga ustvarjati mlako, v kateri se redijo in dobro počutijo le krapci«. Pri tem bi ga rad dopolnil s tem, da prisotnost razdiralne in uničujoče kritike redi še marsikaj hujšega—krapci so vendarle čisto prijetne živali.

Seveda so težave tudi z nekaterimi kritiki samimi, predvsem tistimi, ki si lastijo posedovanje absolutne resnice, ki pa je seveda za normalnega človeka nedosegljiva, kar neprestano potrjuje tudi zgodovinska izkušnja, pa naj bo

to v svetovnih razsežnostih ali pa na domačih logih.

Težnja kritika, da s kritiko povzdigne sebe in spreminja kritiko v povsem škodljivo početje, pa je že pojav, ki lahko zverži tudi normalno gledanje na življenje. Pripoved Ivana Gregorčiča »o človeško človeškem človečku« sodi v taka bolesta razmišljanja—večina ljudi, s katerimi sem se v življenju srečeval, ne misli tako.

Odklanjam razdiralno, uničujočo in na nekih mestih tudi neobjektivno in zlonamerno kritiko o tej knjigi. V tej kritiki ni niti ene pozitivne ocene, pač pa si kritik zelo prizadeva, da bi popolnoma razvrednotil delo avtorja, njegovih sodelavcev, tudi tistih, ki so mu pomagali pri zbiranju podatkov, in celo ljudi, ki so stvari pripomogli finančno.

Vprašujem se, čemu taka kritika služi!? Zbrani so vendarle temeljni podatki in vedenja o prostoru občine, za kar je bilo potrebno veliko časa in vztrajnega dela. Tega se ni od Valvasorja naprej za te kraje lotil še nihče — izjema za manjši prostor je Ivan Steklasa z Zgodovino župnije Šent Rupert na Dolenjskem.

Kritika makrorazsežnosti »Naših krajev«

Kritik se najprej pomudi ob vizualnem vtisu, ki ga napravi knjiga na bralca. Ugotavlja, da je ta vtis razkošen in da »v bralcu budi pričakovanje, da bo bral bogato monografijo«, da pa postane bralec ob besedilu »nekako razočaran«.

Kritik ves čas, tudi v nadaljevanju svojega teksta, govori kar v imenu bralcev. Vprašujem ga, če je morda med bralci izvedel anketo? Če tega ni napravil, lahko govori samo v svojem imenu.

Za vsebino mi je izreklo čestitke in zahvalo mnogo bralcev, poleg preprostih ljudi številni intelektualci, med njimi tudi dr. Matjaž Kmecl.

Naslednja razsežnost napada je napad na »staromodni, zgrešen, preveč zasebno avtorski in nedodelan koncept« knjige.

Kritik v to svojo ugotovitev vtke tudi razmišljanje, da koncept »v bralcu ne gradi celovite podobe«, kar podkrepi s prispodobno o drevesih in gozdu. Ugotavlja, da koncept ne oblikuje zaokrožene globalne resničnosti, v kateri bi drevesa (podatki! op. avtorja) pripomogla k dožitju gozda.

Pri vsem tem kritik prezre drug soustvarjalni in naraven odnos, namreč resnico, da brez dreves tudi gozda ni! V naravi je soustvarjalni odnos med deli in celoto popoln, kajti tako kot deli pogojujejo celoto, tudi celota pogojuje dele. V predstavljanju in poustvarjanju sveta seveda te univerzalnosti nikoli ne dosežemo v taki absolutnosti, kot je v naravi – smo pač ljudje, ki se z Univerzumom še ne moremo enačiti!

Prav z iskanjem ustreznega koncepta sem se ukvarjal najdlje, tudi z izmenjavo mnenj s sodelavci. H končni odločitvi mi je pomagala resnica, da je vsak pojav nujno

obravnavati v kar največ njegovih razsežnostih, kajti čimveč razsežnosti je zajetih, resničnejša je podoba.

Glede na to izhodišče sem zajel v knjigo vsaj najosnovnejše danosti, ki jih je spoznavna in zgodovinska izkušnja že potrdila, mednje pa sodijo prostor, nastanek tega prostora, temeljne geografske danosti, kot so kameninska sestava, relief, vode, podnebje, rastlinski in živalski svet, za tem pa prometna lega, naselitveni razvoj in boj za obstanek, kratek prikaz življenja in dela v preteklosti, demografska podoba, kulturni utrip in nazadnje še gospodarska podoba v začetku 90. let. Za temi splošnimi poglavji, ki zajemajo ves obravnavani prostor, dodajam v drugem delu knjige še naravne, kulturne, zgodovinske in druge zanimivosti večjih krajev in njihove okolice.

Ker je lepota tudi del resničnosti prostora, ekološki problemi pa še kako pomembni, sem vključil tudi te razsežnosti.

Naj se zdi ta koncept kritiku še tako zastarel, je vendarle v tovrstni literaturi še vedno prevladujoč. Morda tudi zato, ker v tako razvejanih razsežnostih nekega pojava, ki vključuje prostor, čas in življenje skozi čas, res ne moremo hkrati govoriti o VSEM in v enem samem prepletajočem globalnem zapisu. Razen tega je knjiga namenjena širšemu krogu bralcev.

Kot avtor imam pravico in dolžnost, da izbiram in oblikujem svoj koncept. Kakšen naj bi bil absolutno pravi koncept, seveda ne vem, tega konkretno tudi kritik ne pove. Njegova sugestija koncepta je dosti zamegljena in nedodelana, upam, da bo svojo zamisel vendarle izoblikoval in po njej – za kar ima vso pravico – napisal

svojo knjigo. Če je kritik res ekspert za usklajevanje in dopolnjevanje toliko različnih razsežnosti pojava, ki hkrati vključuje prostor, čas in življenje v njem, naj konkretno to tudi uresniči. S tem bi mnogo prispeval k idealnemu oblikovanju domoznanske literature.

O neuskklajenosti med tekstom in prilogami ter odvečnosti estetskih elementov, ki da jemljejo prostor tekstu.

Likovni urednik Lucijan Reščič se je zelo potrudil, da je prav to USKLAJENOST dosegel do največje možne mere, saj so priloge v neposrednem sosedstvu s tekstom, estetika pa je vendarle tudi vrednota. Posamezne priloge res ne potrebujejo posebnega komentarja, kar predlaga kritik, ker je ta prisoten že v osnovnem tekstu.

Kritikovi dodatni predlogi o slikovnem gradivu so zelo pomanjkljivi. Tudi njegov predlog, da naj bi oblikoval knjigo po vzorcu Zakladi Slovenije me preseneča – saj se vendar ne bomo posnemali in ponavljali.

O nepovezanosti poezije in razmišljanj z osnovnim tekstom.

Ne vem, zakaj naj bi bila razmišljanja o določenih pojavih »oblački«, oddaljeni od osnovnega teksta, saj se vendarle v knjigi pojavljajo povezano s temeljno pripovedjo: za poglavji o naravi sledi razmišljanje o ekološki problematiki, za poglavjem o boju za obstanek vpraševanje, kaj smo kot narod bili, za zapisom o kulturnem utripu razmišljanje o kulturnih vrednotah itd.

Kar nekaj ljudi mi je reklo, da je prav zaradi teh razmišljanj in poezije knjiga drugačna, kot smo jih v tovrstni literaturi navajeni in da prav zaradi teh razsežnosti pre-sega samo določen prostor.

O samovšečnosti avtorja.

Vprašujem: le kako naj nekdo

napiše knjigo, če ne vnese vanjo tudi nekaj svojega doživljanja časa in prostora in nekaj svöje duše? Če to ni dovoljeno, potem ne more iziti tudi nobena pesniška zbirka!

Kritikov predlog o vnašanju drugih avtorjev, kot npr. ostalih pesnikov iz trebanjske občine, Zidarja in Prežiha (pa še marsikoga, ki ga ne navaja – Levstik, Jurčič.. op. avtorja), je seveda zapeljiv, ne more pa se uresničiti v konceptu, ki zahteva predvsem osnovne podatke o občini. Ta predlog bi zahteval dosti debelejšo knjigo.

V tem pogledu je trebanjski župan Ciril Pungartnik že nakazal potrebo po izdajanju zbornika, ki bi posamezne pojave obravnaval poglobljeno.

Ocena knjige

»Na mikroravnih«

Kritik navaja, kaj vse v knjigi manjka, seveda samo za svoje mikrookolje (Slovenska vas!), potem pa našteva stvari, ki bi v knjigi vsekakor morale biti. Pri tem je spet nedosleden, kajti v knjigo bi bilo imepitno vnesti še mnogo več stvari, kot se jih je spomnil, seveda, če bi prostor to dopuščal.

Govori o kulturi, ki da se je za avtorja začela šele leta 1968, pri tem pa prezre, da so pri vseh večjih krajih navedene številne ustanove med obema vojnoma, med njimi tudi prosvetna društva ter njihova dejavnost. Predlagam mu pozornejšo branje.

Spotakne se ob to, da sem navedel obisk kraljice Marije na Mali Loki, nisem pa vnesel Tita, ki je v teh krajih lovil polhe. Seveda je majhen nesporazum: če sem s kraljico Marijo hotel poudariti predvsem pomen Male Loke v tistem

času (glej povezavo z ostalim tekstom na str. 85!), bi moral bolj poudariti tudi polhe in povezano z njimi povedati, da jih je v teh krajih lovil tudi Tito.

Nadaljuje, da sem izpustil Dob in celo taki naravni znamenitosti, kot sta drevored pri Dobu in ponori Temenice pri Ponikvah.

Sedanjšega Doba pač nisem vključil zato, ker ne spada niti med naravne niti med kulturne ali zgodovinske zanimivosti. Da sem prezrl drevored, mi je žal, čeprav bi poleg njega moral vključiti še mnogo enakovrednih pojavov, kot npr. stare lipe, številne tudi manjše podzemeljske jame, močvirsko vegetacijo... Tisto o ponorih Temenice pri Ponikvah pa je spet posledica površnega branja. Ravno pri obravnavi tega predela sem na strani 91 posebej poudaril »Zaključek Temeniške doline pod Sv. Ano je posebno zanimiv in ga lahko obravnavamo v prostoru občine – prav tako, kot še nekatere predele – kot pomemben naravni spomenik«. V knjigi sledi za tem več kot pol strani podrobnega opisa.

Kritik meni, da bi morala knjiga bolj služiti tudi kot »turistično vabilo«, pri čemer naj bi bilo posebej poudarjeno, da spada območje, ki ga obsega občina Trebnje, med ekološko najčistejša območja v Sloveniji.

Menim, da spadajo med »vabilo« predvsem številni opisi otokov miru in še nedotaknjene lepote teh krajev. Razen tega pa je ob zaključku knjige v poglavju Vidnja tisto o ekološko čistem območju še posebej poudarjeno (glej str. 181!).

K razmišljanju kritika o zadnji vojni bi rekel samo to: za tako

majhen prostor so bili dogodki, pa čeprav so trajali samo 10 dni, veliki.

O pomembnih ljudeh.

Baraga je znan v svetovnem merilu, ne glede na spreminjajočo se ideologijo, zato mu je v knjigi v primerjavi z drugimi pomembnimi ljudmi iz teh krajev poleg poimenovanja namenjeno tudi nekaj teksta. Če bi hotel za vse pomembne ljudi, ki jih ni malo, poleg imen in najosnovnejših podatkov vključiti tudi kaj o njihovem življenju in delu, potem bi to narekovalo knjigo o pomembnih ljudeh.

Od vsega, kar je napisano o tej knjigi izpod peresa Ivana Gregorčiča, me še posebej preseneča njegovo razmišljanje v zadnjem odstavku in njegovo obžalovanje »da se je delo utrgalo z drevesa, še preden je dozorelo do tiste mere, da bi bilo v čast avtorju, založniku, tem krajem in ljudem, ki jim je namenjeno. Za to pa krivde ne gre pripisovati samo avtorju, ampak predvsem tistim, ki so še ne dozorelemu delu pomagali v taki bahavi obliki priti na svetlo«.

Preprosto ne razumem, zakaj na kraju zapisa avtorja, ki je ves čas »bičan«, reševati krivde in obremenjevati druge. Če je kdo kriv za slabo vsebino, je prav gotovo avtor. Izdajateljski svet in vsi drugi, ki so še sodelovali, pa so se še kako zavedali svoje odgovornosti, zato so tudi poskrbeli za recenzenta in dr. Avguštin Lah je dal v strokovnem pogledu za to delo pozitivno oceno.

Tisto o »bahavi obliki« knjige pa poleg sodelujočih prizadene tudi druge ljudi iz teh krajev. Ivan Gregorčič bo morda kdaj le odkril, da knjiga ni bahava, pač na lepa, kot so lepi ti kraji. In lepote ne more ukrotiti nihče.